

Adjectivul

- I. **Definiție:** Adjectivul este partea de vorbire care exprimă o însușire a unui obiect (lucru, ființă, fenomen al naturii etc.) și determină un substantiv.

Ex. flori albe zgomot puternic copii bucuroși
soare cald miting aviatic perete murdar

Structura morfologică: Radical + desinență (gen, nr, caz)

radical desinență
Ex: simplu - simpli
simplă - simple

Obs. 1. Unele adjective de genul masculin au desinență zero (Ø) la singular:

Ex. murdarØ – murdari
capabilØ - capabili

2. La unele adjective poate apărea o modificare în forma radicalului, marcată prin alternanțe fonetice:

Ex: frumosØ - frumoasă → desinențe
frumoși - frumoase → alternanțe fonetice

II. Clasificare

1) După formă, se disting:

a) **Adjective variabile**

- cu patru forme:

sg.	pl.
m. alb \emptyset – albi	
f. albă – albe	
- cu trei forme:

m. lung \emptyset – lungi
f. lungă – lungi
- cu două forme: m, f: mare – mari, tenace – tenaci, complice – complici

b) **Adjective invariabile** – au o singură formă (nu își modifică forma în vorbire): roz, kaki, maro, cumsecade, instant, precoce, feroce, vivace, ditamai etc.)

2) După proveniență:

i. **adjective propriu-zise**: frumos, cumplit, încântător, cuminte etc.

ii. **adjective provenite din alte părți de vorbire** (prin conversiune):

a) **din verb la participiu** → are 4 forme (ca și adjectivele variabile)

Ex.

sg.	pl.
f. (carte) citită – (cărți) citite	
m. (om) citit – (oameni) citiți	

 } se poate transforma în infinitiv: a citi

CONFUZII	
Adjectiv propriu-zis (4 forme)	Adjectiv provenit din verb la participiu (4 forme)
m. elev atent \emptyset – elevi atenți	m. pom rupt \emptyset – pomi rupți
f. elevă atentă – eleve atent	f. carte ruptă – cărți rupte
Regulă: adjectivul propriu-zis NU se poate transforma în verb la infinitiv	Regulă: adjectivul participial se poate transforma în verb la infinitiv (ex. a rupe)

b) **din verb la gerunziu** → are una sau două forme:

Ex. femeie suferindă } se acordă cu substantivul determinat
oameni suferinzi }

CONFUZII	
Verb la gerunziu → atribut verbal Ex. Văd o bătrână <u>plângând</u> . ↑ Care?	Adjectiv gerunzial → atribut adjectival Ex. Văd o bătrână <u>suferindă</u> . ACORD ↓ ↑ Care?
<u>Regulă:</u> verbul la gerunziu NU se acordă cu substantivul determinat (este invariabil)	<u>Regulă:</u> adjectivul gerunzial se acordă cu substantivul determinat (este variabil)

OBS. Nu funcționează ca tip de conversiune utilizările adjectivale ale unor pronume (ex. omul acesta) sau ale unor numerele (ex. trei copii)!(GBLR, p. 212)

c) din adverbe (ex. Ea este o femeie bine.): anume, asemenea, așa, gata

3) Alte procedee de formare a adjectivelor

a) prin derivare – cu prefixe – vechi: neputincios, străvechi, preasfânt, străveziu

– neologice { antidemocratic, discontinuu, incorect
interjudetean, postliceal,
supraîncărcat ultraelegant etc.

– cu sufixe { lunecos, părintesc, încântător, săltăreț, mâncăcios,
sprâncenat, casnic, cenușiu, tomnatic, nărvăaș, liceal,
eminescian, acrișor, plinuț, familist, lăudabil, astral

b) prin compunere

- prin sudare – fără cratimă: cuminte, clarvăzător, deplin, cumsecade etc.
 – cu cratimă: alb-vișiniu, nou-născut, liber-democrat etc.
- cu prefixoide și sufixoide: – aerodinamic, biodegradabil, ortografic, macromolecular,
polisemantic, pseudoștiințific etc.
 – rusofil, insectofob etc.

c) împrumuturi din alte limbi (recente):

online
standby
full-time
part-time
à la grecque

} --> unele păstrează grafia limbii de origine

III. Categoriile gramaticale ale adjectivului: gen, număr, caz

Regulă: adjectivul se acordă în gen, număr și caz cu substantivul determinat

Ex. fată frumoasă^{f, sg.} - fete frumoase^{f, pl.}

Obs: genul, numărul și cazul adjectivului se exprimă prin desinențe:

Ex. N. floarea frumoasă
G. florii frumoase

} desinențe de gen, număr, caz

Topica adjectivului în raport cu substantivul:

a) Majoritatea adjectivelor stau după substantiv, dar pot sta și în fața acestora:

Ex. flori frumoase -> frumoase flori

OBS. 1. Când stă în fața substantivului determinat, adjectivul preia articolul hotărât de la acesta:

Ex. Copacul uriaș -> Uriașul copac

articol hotărât articol hotărât

2. Între substantiv și adjective se poate intercala articolul demonstrativ, care se acordă în gen, număr și caz cu substantivul:

Ex: N. Ac. Caietul cel nou. - G.D. Caietului celui nou.

articol demonstrativ

b) Unele adjective stau, de obicei, în fața substantivului:

Ex. fost ministru; actual parlamentar; viitoare mamă; bietul câine; săracul copil; adevăratul prieten; posibil candidat; pretins prieten; asa-zis prieten.

Gradele de comparație ale adjectivului (de intensitate)

Regulă: Pe lângă gen, număr și caz, impuse de acord, adjectivul are o categorie gramaticală specifică, cea a gradelor de comparație/intensitate, care arată în ce măsură un obiect are o însușire în raport cu alte obiecte

Gradele de comparație sunt:

I. Pozitiv – nu are mărci gramaticale:

Ex. piatră strălucitoare

II. Comparativ – se exprimă cu ajutorul unor mărci gramaticale:

1) **de egalitate:** piatră tot atât de strălucitoare

piatră la fel de strălucitoare

2) **de inegalitate:** → de superioritate: piatră mai strălucitoare

→ de inferioritate: piatră mai puțin strălucitoare

III. Superlativ – se exprimă cu ajutorul unor mărci gramaticale:

1) **relativ** → **de superioritate:** piatra cea mai strălucitoare

→ **de inferioritate:** piatra cea mai puțin strălucitoare

2) **absolut** → **de superioritate:** piatră foarte / tare / prea strălucitoare

→ **de inferioritate:** piatră foarte / tare / prea puțin strălucitoare

Obs. Mărcile de gradare, așezate în fața adjectivului, pot fi variabile sau invariabile.

Mijloace expresive de redare a superlativului absolut

a) adverbe legate de adjective prin prepoziția de: grozav de bun

b) verbe la supin puse după adjective: frumoasă de nespus

- c) grupuri locutionale: **din cale-afară de** bun
- d) adjective+prep. de: **putred de** bogat
- e) adverbe provenite din substantive: sănătos **fun**; **foc de** frumoasă
- f) adverbele „CE” și „CÂT” în enunțuri exclamative: **Ce** bun tort!
Cât de frumoasă fată!
- g) repetarea adjectivului, a unor vocale sau consoane din adjective, silabisirea adjectivului:
 film **bun, bun**!; **frumoasa frumoaselor**; ac**rrr**u, bu**u**n; fru-moa-să
- h) prefixe: arhi-; extra-; super-; ultra-: **ultra**parfumat
sufixe: - isim: ras**isim**

Excepții: Adjective care nu au grade de comparație:

- a) provenite din limba latină, cu terminațiile: - ior (superior, anterior)
 - im (optim, maxim)
 - em (extrem, suprem)
- b) însușirea exprimată nu poate fi modificată (este negradabilă):
 ex. complet, unic, principal, viu, veșnic, infinit etc.
- c) sensul cuvântului nu permite comparația:
 ex. cosmic, acvatic, biologic, petrolifer, brașovean etc.

Obs. Adjectivele participiale acceptă gradarea:

ex. El este cel mai iubit coleg.

superlativ relativ de superioritate

IV. Locuțiunile adjectivale

Definiție: Locuțiunea adjectivală este grupul unitar de cuvinte care este sinonim cu un adjectiv și se comportă în propoziție ca adjectivul.

Ex. Ana este o fată de treabă, nu e cu nasul pe sus.

(= cumsecade) (= îngâmfată)

Obs. Locuțiunile adjectivale pot avea grade de comparație:

Ex. El este cel mai în vârstă dintre toți.

superlativ relativ de superioritate

V. Posibilități combinatorii ale adjectivului

Adjectivul se combină în propoziție cu alte cuvinte, fiind **adjunct** sau **centru**.

1. În calitate de **adjunct**, adjectivul are două funcții sintactice:

a. **Atribut adjectival** – în **grupul nominal**, atunci când determină:

- un substantiv: Fata s-a bucurat de nota mare.
substantiv
- un pronume: Dumnealui mai îndrăzneț a vorbit.
pronume
- un numeral cu valoare pronominală: Doi mai tristi scriu poezii.
numeral

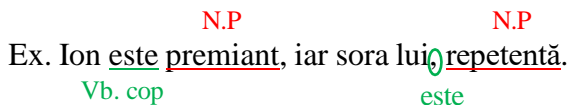
Obs. Atr. adjectival stă în toate cazurile (N, Ac, G, D, V) și răspunde la întrebările: Care? Ce fel de?

b. **Nume predicativ** – în **grupul verbal**, aflându-se într-o relație ternară cu subiectul și cu verbul copulativ:

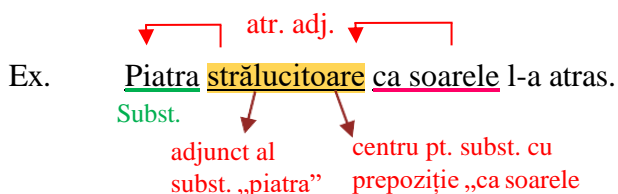

Obs. I. N.P. exprimat prin adjectiv stă numai în cazul nominativ.

II. Calitatea de N.P. se păstrează și în cazul elidării (lipsei) verbului copulativ:

2. În calitate de **centru**, adjectivul are dublu rol, fiind în același timp **adjunct** și **centru**:

Adjectivul centru (regent) este determinat de:

- adj
- a) **Complement prepozițional** (Ac): El este plin de griji.
- b) **Complement indirect** (D): Ea este recunoscătoare colegilor de clasă.
- c) **Circumstanțial de loc** (Ac): Ea este veselă la petreceri.
- d) **Circumstanțial de timp** (Ac): El este îngândurat de zile bune.
- e) **Circumstanțial de mod**: Este un copil frumos sufleteste.
- f) **Circumstanțial de cauză** (Ac): Ana este slabă de nemâncată.
Ea este bolnavă din neglijență.
- g) **Circumstanțial de scop**: Este foarte atentă pentru a înțelege lecția.

Obs. Locuțiunile adjectivale pot avea f.s. de Art. Adjectival și N.P.

Atr. adj.

Ex. Omul în vârstă este bolnăvicios.

N.P.

El este în vârstă.